

КОРОНАВІРУСНА КРИЗА ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ
МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНCORONAVIRUS CRISIS AS A FACTOR OF TRANSFORMATION
OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

УДК 339.5

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastuct61-8>**Ярмак О.В.**к.е.н., доцент,
доцент кафедри економічної теорії
та міжнародної економіки
Харківський національний університет
міського господарства
імені О.М. Бекетова**Черняєва А.О.**к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародного бізнесу,
фінансів та обліку
Харківський торговельно-економічний
інститут УІПА**Yarmak Olga**O.M. Beketov National University
of Urban Economy in Kharkiv**Chernyaeva Anna**

Kharkiv Institute of Trade and Economics

У статті розглянуто питання впливу коронавірусної інфекції на динаміку міжнародних відносин. Визначено основні проблеми розвитку міжнародних економічних відносин. Серед основних наслідків коронавірусної кризи можна виділити демографічні, соціальні, внутрішньоекономічні та зовнішньоекономічні. До найбільших зовнішньоекономічних наслідків слід віднести скорочення туризму, підвищення невизначеності та посилення протекціонізму. Скорочення туризму впливає на туристичну галузь, перевізників, готельний та ресторанний бізнес. Підвищення невизначеності погіршує систему управління підприємством, знижує ефективність та прогнозованість бізнесу. Посилення протекціонізму призводить до погіршення умов міжнародної торгівлі, виникнення великої кількості перешкод на її шляху. Запропоновано заходи для активізації міжнародних економічних відносин. До заходів щодо подолання наслідків коронавірусної інфекції належать підвищення прозорості торговельних операцій, підвищення сталості глобальних ланцюжків постачання та розвиток Інтернет-торгівлі.

Ключові слова: міжнародна економіка, коронавірусна інфекція, наслідки.

В статье рассмотрены вопросы влияния коронавірусной инфекции на динамику

международных отношений. Определены основные проблемы развития международных экономических отношений. Среди основных последствий коронавірусного кризиса можно выделить демографические, социальные, внутриэкономические и внешнеэкономические. К самым большим внешнеэкономическим последствиям следует отнести сокращение туризма, повышение неопределенности и усиление протекционизма. Сокращение туризма влияет на туристическую отрасль, перевозчиков, гостиничный и ресторанный бизнес. Повышение неопределенности усугубляет систему управления предприятием, снижает эффективность и прогнозируемость бизнеса. Ужесточение протекционизма приводит к ухудшению условий международной торговли, возникновению большого количества препятствий на ее пути. Предложены меры по активизации международных экономических отношений. К мерам по преодолению последствий коронавірусной инфекции относятся повышение прозрачности торговых операций, повышение постоянства глобальных цепочек снабжения и развитие Интернет-торговли.

Ключевые слова: международная экономика, коронавірусная инфекция, последствия.

The article examines the impact of coronavirus infection on the dynamics of international relations. Demographic implications. As a result of these factors, the total population is decreasing. The purchasing power is also decreasing. In addition, many countries use different approaches to determining the number of deaths from COVID, so this information needs to be clarified. Social implications. As a result of quarantine, society is atomized. However, there is an active development of digital technologies, most types of business are moving to the network. On the other hand, quarantine restrictions can lead to an increase in the number of unrest and an increase in the protest movement. Internal economic implications. Due to the pandemic, incomes of the population have decreased, and some citizens have lost their jobs. This negatively affected the retail, aviation and restaurant business. The pandemic has had this impact on the service sector in most countries, including in Ukraine and the USA. The main problems of the development of international economic relations are determined. Among the main consequences of the coronavirus crisis are demographic, social, domestic and foreign economic consequences. The largest external economic impacts include reduced tourism, increased uncertainty and increased protectionism. The decline in tourism is affecting the tourism industry, carriers, hospitality and catering. Increased uncertainty aggravates the enterprise management system, reduces the efficiency and predictability of the business. The tightening of protectionism leads to a deterioration in the conditions of international trade, leads to the emergence of a large number of obstacles in its path. Measures are proposed to activate international economic relations. It is proposed to increase confidence in trade and global markets. A strong, common, transparent information base is critical to inform effective national policies and international cooperation to support the onward movement of trade. An important priority is to ensure the openness and functioning of key supply chains of basic goods to overcome the crisis, including medical goods, food. It is proposed to carry out activities to enhance Internet commerce.

Key words: international economy, coronavirus infection, consequences.

Постановка проблеми. Коронавірус – небезпечне захворювання, жертвами якого щодня стають десятки тисяч людей у всьому світі. Пандемія справила величезний вплив на життя людини. Від неї постраждала світова економіка. Також змінилися і міжнародні економічні відносини. Сьогодні коронавірус – один із визначних чинників міжнародної економіки. Під його впливом змінюється і повсякденне життя. Він впливає і на економіку України. Експортно-імпортна українська економіка дуже вразлива до глобальних потрясінь. Сьогодні існує декілька умов, що можуть суттєво вплинути на економіку нашої країни. По-перше, епідемія

коронавірусу істотно погіршила економічну, соціальну та політичну ситуацію у світі. По-друге, розвивається криза у системі влади. По-третє, у світі склалася несприятлива кон'юнктура ринків. Тому дослідження, пов'язані із впливом коронавірусних обмежень на економічну ситуацію, є вкрай актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених-економістів займалися питаннями функціонування світової економіки під час кризових ситуацій. Серед них слід виділити праці таких учених, як С. Кеннеді, М. Ямришко [1], М. Рейнольдс [2], Д. Кошельник [5], Р.Г. Майстро, Д. Назаренко

[6], О. Мороз [7], А. Олешко, О. Ровнягін [8] та багато інших учених. Проте безпосередньо вплив коронавірусних обмежень на міжнародні економічні відносини України вивчено недостатньо.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення основних напрямів впливу коронавірусної інфекції на міжнародні економічні відносини. У статті проведено оцінку цього впливу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світові уряди шукають вихід зі складної економічної ситуації. За прогнозами, очікується зниження ВВП у більшості держав на 4–7% на рік [10]. Після оголошення глобальної пандемії наближення світової економічної кризи стало дуже суттєвим. Ризики, пов'язані з поширенням коронавірусу, негативно позначилися на вартості акцій та активів багатьох компаній. Визначимо напрями, за якими коронавірусна інфекція може впливати на міжнародну економіку. Їх можна розподілити за групами:

1. Демографічні наслідки. У результаті дії цих чинників зменшується загальна кількість населення і, відповідно, виробнича здатність та купівельна спроможність. Зменшення кількості населення точно сьогодні оцінити неможливо, тому що необхідно визначити сезонні коливання смертності, для чого поки що недостатньо даних. До того ж у багатьох країнах використовують різні підходи до визначення кількості померлих від COVID, тому цю інформацію необхідно уточнювати. Вплив цього чинника на міжнародні відносини невеликий, тому що він діє практично рівномірно по всій Земній кулі.

2. Соціальні наслідки. Унаслідок карантину відбувається атомізація суспільства. Проте відбувається активний розвиток цифрових технологій, більшість видів бізнесу переходить у мережу [4; 6]. З іншого боку, карантинні обмеження можуть призвести до збільшення кількості заворушень та посилення протестного руху.

3. Внутрішньоекономічні наслідки. Через пандемію скоротилися доходи населення, а деякі громадяни втратили роботу. Це негативно позначилося на роздрібній торгівлі, авіації та ресторанному бізнесі. Такий вплив на сектор послуг пандемія справила у більшості країн, у тому числі в Україні та США. У зв'язку з пандемією великі банки та інші фінансові організації знизили свої прогнози щодо зростання світової економіки. Наприклад, вважається, що зростання ВВП у Китаї становитиме 4,9% [3]. Це на 5,7 процентних пункти нижче, ніж очікування попереднього року. У 2020 р. прогнозували зростання світової економіки в розмірі 2,4%, що нижче за попередній показник на 2,9%.

У Китаї виробничий сектор сильно постраждав від коронавірусу. Активність виробництва рекордно знизилася до рівня 40,3 (показник нижче 50 означає скорочення). Так само пандемія вплинула на В'єтнам, Сінгапур і Південну Корею.

4. Зовнішньоекономічні наслідки. Можна виділити такі групи зовнішньоекономічних наслідків:

4.1. Скорочення світового туризму.

Доходи від туризму в усьому світі становлять 5,7 трлн дол. У цій галузі працює майже 10% працездатного населення. Саме туристичний бізнес зазнав найбільших утрат від пандемії COVID-19. Через закриті кордони, уведені обмеження та скасування поїздок у сфері туризму спостерігається значне скорочення. Повсюдно скасовуються розважальні заходи та ділові конференції, туристи знімають броню з готелів та квитків. Постраждали не лише туристичні, а й транспортні компанії. Експерти вважають, що пандемія позбавить світову економіку 5 трлн дол. упродовж наступних років.

Через припинення польотів та закриття кордонів авіакомпанії зазнали значних утрат. Одним із наслідків цих обмежень на поїздки є скорочення кількості комерційних рейсів. Такий спад призвів до того, що авіакомпанії скоротили значну частину свого парку. Для поліпшення ситуації та послаблення наслідків кризи були виділені гранти на їх підтримку. Міністерство фінансів США досягло угоди з авіакомпаніями, включаючи American, Delta та United, про надання урядових грантів. Французький та голландський уряди надали у 2020 р. Air France-KLM фінансову допомогу у розмірі 12,03 млрд дол. Схожі заходи проводять уряди Великобританії, Сінгапуру тощо. Окрім авіакомпаній, від скорочення поїздок постраждали й готелі. До найбільшого ризику схильні хостели та готелі на 10–25 номерів і немережеві об'єкти. Аналітики [4; 7] вважають, що падіння буде швидким, а ось часу на відновлення знадобиться чимало.

4.2. Підвищення невизначеності.

Невизначеність є найбільшою перешкодою для бізнесу, оскільки вона перешкоджає спроможності планувати та присвячувати фінансові та людські ресурси конкретним проектам та тримати витрати на низькому рівні.

Робиться все можливе, щоб передбачити попит на кілька місяців наперед. Але зараз це важко здійснити, тому що ланцюжки постачання є настільки глобальними. Для тих підприємств, кому пощастило збільшити попит, скажімо, на апарати штучної вентиляції легких та виробників медичного приладдя, нарощувати виробництво зовсім не просто. Вхідні дані, як правило, потрібні від кількох постачальників, які можуть знаходитися в різних місцях, деякі з них зазнають блокування. Таким чином, багато говорять про перепрофілювання заводів. Ми читаємо про такі компанії, як Dyson та Airbus, які намагаються виробляти медичне обладнання, але виникає велика кількість перепон. Важко перепрофілювати заводи, перенавчити працівників, організувати нових постачальників та отримати необхідні сертифікати.

4.3. Посилення протекціонізму.

Ми бачили, як деякі уряди вживають заходів, щоб заблокувати експорт товарів, які вони вважають критичними. Таким чином, імовірно, буде все більше і більше націоналізму, коли справа доходить до того, що окремі уряди вважають необхідними ресурсами та товарами для свого населення. Ми бачимо проблему продовольчої безпеки. Такі країни, як Казахстан, Сербія та Марокко, вжили заходів щодо забезпечення постачання продовольства та прагнули обмежити експорт найважливіших основних продуктів харчування, таких як пшениця, рис та ін. [10]. Націоналізм поширюється і на ширшу концепцію національної безпеки. Таким чином, ми бачимо, як кілька країн посилюються на обмеження або вживають заходів для забезпечення медичного приладдя. Індія заборонила експорт «ключових» ліків від простих речей, таких як парацетамол, маски та хлорохін.

Проте від коронавірусних обмежень є і позитивні наслідки. Під його дією активно розвиваються цифрові рішення для бізнесу, збільшується кількість користувачів додатків та сервісів. Розглянемо статистику зростання користування Інтернет-ресурсами протягом 2020 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Збільшення кількості користувачів
Інтернет-ресурсів

Facebook	150%
WhatsApp	50%
NetFlix	9.6%
Zoom	300%

Джерело: складено за даними [4; 5]

Найвище зростання кількості користувачів показують безкоштовні додатки, спрямовані на проведення телеконференцій. Але збільшується також кількість користувачів і платних сервісів, що можна побачити на прикладі NetFlix та частково Facebook.

Цікавим є факт, що покупці все частіше шукають товари в Інтернеті за межами своєї країни. Для онлайн-покупця практично відсутня різниця під час купівлі он-лайн між вітчизняними та закордонними Інтернет-магазинами. Особливо у цьому разі покращуються позиції Китаю за його сервісом AliExpress.

Висновки з проведеного дослідження. Незважаючи на значну невизначеність, зараз можна вжити певних заходів для зменшення наслідків COVID-19 для міжнародної торгівлі:

1) Підвищити довіру до торгівлі та глобальних ринків шляхом підвищення прозорості торгових операцій. Сильна, загальна, прозора інформаційна база має вирішальне значення для обґрунтування ефективних заходів національної політики та міжнародного співробітництва з метою підтримки поступального руху торгівлі. Україн важливо, щоб

країни виконували свої зобов'язання щодо повідомлення Світової організації торгівлі (СОТ) про заходи, пов'язані з торгівлею, вжиті у відповідь на COVID-19.

2) Підтримка глобальних ланцюжків постачання, особливо предметів першої необхідності. Важливим пріоритетом є забезпечення відкритості та функціонування ключових ланцюжків постачання основних товарів для подолання кризи, включаючи медичні товари, продукти харчування.

3) Розвиток Інтернет-торгівлі. Сьогодні цей вид торгівлі розвивається дуже стрімко. Вона не зазнала значних утрат від коронавірусної інфекції, активно розвивається у багатьох країнах. Інтернет-торгівля у багатьох випадках є міжнародною, тому її розвиток також сприятиме розвитку міжнародної торгівлі. Він дасть змогу ефективно розвиватися також економіці України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. COVID-19: the telecoms industry will suffer less than many others, and can thus help to support the economy. *Analysysmason*. URL: <https://www.analysysmason.com/about-us/news/newsletter/covid-19-telecoms-quarterly-apr2020/> (accessed 12 November 2021).

2. Kennedy S., Jamrisko M.V. L or 'Nike Swoosh'? Economists Debate Shape of Global Recovery. *Bloomberg*. 02.04.2020. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-02/economists-debate-shape-of-a-global-recovery-after-coronavirus> (accessed 01 November 2021).

3. Les Vitrites Industrie du Futur. *Industrie-dufutur*. URL: <http://www.industrie-dufutur.org/> (accessed 07 November 2021).

4. Reynolds M. State of the Internet amid coronavirus pandemic. S&P Global Ratings. URL: <https://www.spglo-bal.com/marketintelligence/en/news-insights/latest-news-headlines/state-of-the-internet-amid-coronavirus-pandemic-8211-s-p-podcast-59001571> (accessed 07 November 2021).

5. The Impact of COVID-19 on the Global Digital Economy. *Networkworld*. URL: <https://www.networkworld.com/article/3566911/the-impact-of-covid-19-on-the-global-digital-economy.html> (accessed 17 October 2021).

6. World Economic Outlook: The Great Lockdown; Chapter 1: Global Prospects and Policies. *International monetary fund*. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/04/14/weo-april-2020> (accessed 1 November 2021).

7. Кошельник Д. 5 сценариев восстановления мировой экономики после пандемии. *Vector*. 02.04.2020. URL: <https://vctr.media/vsya-economica-tolko-grafik-39394/> (дата звернення: 19.10.2021).

8. Майстро Р.Г., Назаренко Д.С. Антикризова стратегія України подолання негативних економічних наслідків запровадження карантину. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. Серія «Економічні науки». 2020. № 2. DOI: 10.20998/2519-4461.2020.2.115.

9. Мороз О.С. Розвиток інвестиційної діяльності в Україні в умовах економічної кризи 2020 року. *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 46–50. DOI: 10.32782/2224-6282/154-8.

10. Олешко А.А., Ровнягін О.В. Антикризисна політика національних держав у контексті подолання соціально-економічних наслідків COVID-19. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.4.9.

REFERENCES:

1. Analysismason(2020). COVID-19: the telecoms industry will suffer less than many others, and can thus help to support the economy. (2020) *Analysismason*. Available at: <https://www.analysismason.com/about-us/news/newsletter/covid-19-telecoms-quarterly-apr2020/> (accessed 12 November 2021).

2. Kennedy S., Jamrisko M.(2020) V, L or 'Nike Swoosh'? Economists Debate Shape of Global Recovery. 02.04.2020 p. *Bloomberg*. 02.04.2020. Available at: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-02/economists-debate-shape-of-a-global-recovery-after-coronavirus> (accessed 1 November 2021).

3. Industrie-dufutur (2021) Les Vitrites Industrie du Futur. *Industrie-dufutur*. Available at: <http://www.industrie-dufutur.org/> (accessed 7 November 2021).

4. Reynolds M.(2020) State of the Internet amid coronavirus pandemic. *S&P Global Ratings*. Available at: <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/latest-news-headlines/state-of-the-internet-amid-coronavirus-pandemic-8211-s-p-podcast-59001571> (accessed 7 November 2021).

5. Networkworld(2020). The Impact of COVID-19 on the Global Digital Economy. *Networkworld*. URL: <https://www.networkworld.com/article/3566911/the-impact-of-covid-19-on-the-global-digital-economy.html> (accessed 17 October 2021).

6. International monetary fund (2020) World Economic Outlook: The Great Lockdown; Chapter 1: Global Prospects and Policies. *International monetary fund*. Available at: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/04/14/weo-april-2020> (accessed 01 November 2021).

7. Koshel'nik D. (2020) 5 stsenariiev vosstanovleniya mirovoy ekonomiki posle pandemii [5 scenarios for the global economic recovery after a pandemic]. *Vector*. Available at: <https://vctr.media/vsya-economica-tolkografik-39394/> (accessed 19 October 2021). (in Russian)

8. Majstro R., Nazarenko D. (2020) Antykryzova strateghija Ukrainy podolannja neghatyvnykh ekonomichnykh naslidkiv zaprovadzhennja karantynu [Anti-crisis strategy of Ukraine to overcome the negative economic consequences of quarantine]. *Visnyk nacional'nogho tekhnichnogho universytetu «Kharkiv'skyj politekhnichnyj instytut»*. Serija «Ekonomiczni nauky» [Bulletin of the National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" Series "Economic Sciences"]. 2020, no. 2. DOI: 10.20998/2519-4461.2020.2.115. (in Ukrainian)

9. Moroz O.S. (2020) Rozvytok investycijnoji dijajnosti v Ukraini v umovakh ekonomichnoji kryzy 2020 roku [Development of investment activity in Ukraine in the conditions of economic crisis of 2020]. *Ekonomicznyj prostir* [Economic space], 2020, no 154, pp. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-8>. (in Ukrainian)

10. Oleshko A., Rovnjaghin O. (2020) Antykryzova polityka nacionaljnykh derzhav u konteksti podolannja socialjno-ekonomichnykh naslidkiv COVID-19 [Anti-crisis policy of nation-states in the context of overcoming the socio-economic consequences of COVID-19]. *Efektivna ekonomika* [Efficient economy], no. 4. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.4.9. (in Ukrainian)